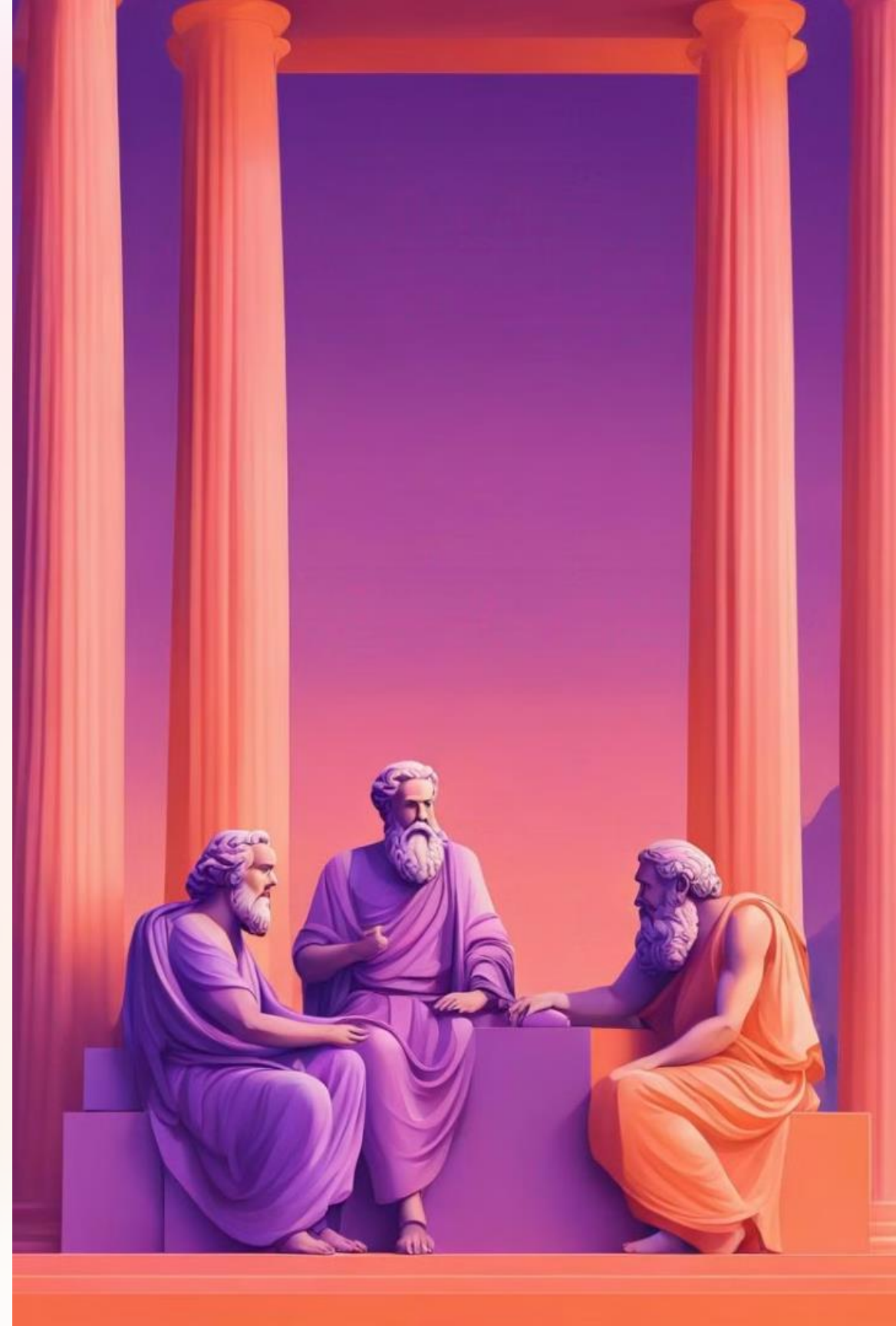

Философия мен ғылым арасындағы байланыстың тарихи түрлері

Философия мен ғылым әрқашан адам білімінің маңызды құрамдас бөліктері болды, олар болмыс пен шындықтың ең іргелі мәселелерін зерттейді. Философия рефлексияға және абстрактілі талдауға ұмтыла отырып, дәстүрлі түрде білімнің, болмыстың және моральдың табиғаты туралы терең сұрақтар қояды. Ал ғылым эмпирикалық бақылаулар мен нақты тәжірибелер арқылы дүниенің құпиясын ашудың практикалық тәсілін ұстанады.

Ежелгі дәуірден бастап философтарды тек этикалық және метафизикалық мәселелер ғана емес, сонымен қатар ғылыми зерттеулердің негізінде жатқан табиғат құбылыстары да қызықтырды. Өз кезегінде ғылым философиялық концепцияларға сүйене отырып, Әлемді түсінуіміздің шекараларына күмән келтіретін және кеңейтетін әдістер мен теорияларды дамытады. Бұл тарих ғылым мен философияның өзара әрекеттесу, байыту және тарих бойы бір-бірін сынау жолындағы уақытқа саяхат.

Философия мен ғылымның анықтамасы

1 Философия болмысы

Философия болмыстың, білімнің, құндылықтардың және парасаттың негізгі мәселелерін зерттейді. Сыни талдау, логикалық пайымдау және жүйелі көзқарас арқылы болмыстың сырын ашып, заттардың мәнін түсінуге тырысады.

2 Ғылым болмысы

Ғылым – бақылау және тәжірибе арқылы табиғат әлемін жүйелі түрде зерттейтін ғылым. Гипотезаларды жасап, оларды сынап, теорияларды дамыта отырып, ғылым табиғат заңдылықтарын түсінуге және қоршаған ортаның құбылыстарын түсіндіруге ұмтылады.

Философия мен ғылымның байланысына тарихи шолу

1

Ежелгі Греция

Ежелгі грек мәдениетінде философия мен ғылым бір-бірімен тығыз байланысты болды. Аристотель мен Платон сияқты қайраткерлер заттар мен табиғи құбылыстардың табиғатын зерттей отырып, философиялық және ғылыми зерттеулермен айналысты.

2

Ортағасыр

Орта ғасырлар философия мен теологияның еуропалық ой-пікірде үстемдік құрғанын көрді, бірақ ол сонымен қатар қазіргі ғылымның негізгі құрамдас бөлігі болып табылатын ғылыми әдістің дамыған уақыты болды.

3

Ғылыми революция

17 ғасыр ғылыми революция әкелді, Ньютон мен Декарт сияқты қайраткерлер ғылымды философиядан бөлуге және тәуелсіз ғылыми пәндердің қалыптасуына ықпал етті.

Философия ғылыми танымның негізі ретінде

Эпистемология	Білімнің табиғаты мен негізділігін зерттеу ғылыми әдіс негізінде жатқан сұрақтарды қояды.
Логика	Қорытындылау принциптері ғылыми дәлелдерді талдау және эксперименттерді құрылымдау үшін қолданылады.
Этика	Ғылыми зерттеулердің моральдық параметрлерін және оның қоғамға қолданылуын анықтайды.
Метафизика	Ғылыми концепциялардың теориялық негіздеріне әсер ете отырып, шындық пен болмыстың іргелі мәселелерін зерттейді.

Ғылымның философияға әсері

Ғылым философиясы

Ғылым философиясы ғылыми танымның негіздерін, әдістерін және қорытындыларын зерттейді, оның негізгі принциптері мен шындықты түсінудегі рөлін бағалайды.

Жаңалықтардың философиялық салдары

Ғылыми жаңалықтар, мысалы, кванттық механиканың ашылуымен болғандай, көбінесе жаңа философиялық сұрақтарды тудырады немесе ескілердің интерпретациясын өзгертеді.

Білімнің шекаралары

Ғылым белгілінің шекарасын кеңейте отырып, философияны таным идеясы мен адам интеллектінің мүмкіндіктерін қайта қарауға итермелейді.

Қазіргі әлемдегі философия мен ҒЫЛЫМНЫҢ өзара әрекеттесуі

1

Интердисциплинарлы зерттеулер

Заманауи зерттеулер көбінесе философия мен ғылымды, әсіресе жасанды интеллект және неврология сияқты дамып келе жатқан салаларда жалпы түсінікті қажет етеді.

2

Этикалық талқылаулар

Ғылым этикасының философиялық талдауы гендік инженерия және климаттың өзгеруі сияқты мәселелерге қатысты моральдық мәселелерді талқылау үшін маңызды.

3

Негізгі ұғымдар

Философия ғылыми теориялар мен эксперименттердің қалыптасуына әсер ететін іргелі ұғымдардың дамуына ықпал етеді.

Философия мен ғылымның арақатынасындағы даулы мәселелер мен мәселелер

Ғылыми реализм

Ғылыми реализм төңірегіндегі пікірталастар ғылымның шындықты қаншалықты дәл көрсете алатыны және ғылыми теориялардың ақиқаты қандай екендігі туралы сұрақтарды қамтиды.

Ғылыми әдіс

Сын ғылыми әдістің өз шектеулері бар және эмпирикалық білім шеңберінен тыс мәселелерге әрқашан қолданыла бермейді деп болжайды.

Этикалық қиындықтар

Ғылым философия шешуге тырысатын этикалық дилеммалармен бетпе-бет келеді, мысалы, жануарларды эксперименттерде немесе адам геномына қатысты зерттеулерде пайдалану.

Тексерілмейтін теориялар

Философиялық скептицизм ғылымның маңызды бөлігі болып қала береді, тәжірибе жүзінде тексерілмейтін теорияларға, мысалы, тізбек теориясының кейбір аспектілеріне күмән келтіреді.

Философия мен ғылым адамның білімге деген ұмтылысының әртүрлі тіректері бола отырып, бір-біріне еріксіз әсер етеді. Философия іргелі мәселелер бойынша концептуализация мен рефлексияны қамтамасыз етсе, ғылым әлем туралы түсінігімізді байытатын нақты әдістер мен нәтижелер береді. Дәл осы екі саланың ынтымақтастығы арқылы негізгі интеллектуалдық кедергілерді жеңуге және адам рухының әлеуетін жүзеге асыруға болады.

Технологиялық прогрестің қарқынды дамыған дәуірінде этикалық және философиялық мәселелер өзекті бола түсуде. Прогрестің таптырмас шарты – теориялық тұжырымдар мен практикалық өнертабыстар арасындағы үйлесімді өзара әрекеттестік. Ғылымның ең жақсы түсінігі мен дамуы философиялық ұстанымдарды ескеру арқылы жүзеге асса, философия ғылымның жаңалықтары мен зерттеулеріне терең бойлау арқылы байытылатыны тарихтан белгілі.